

AZƏRBAYCANDA İNSAN
HÜQUQLARININ VƏZİYYƏTİNƏ DAİR
FAKT XÜLASƏ 2018

Azərbaycanda İnsan Hüquqlarının vəziyyətinə dair Fakt-Xülasə - 2018

Seçkilərin Monitorinqi və Demokratiyanın Tədrisi Mərkəzi (SMDT) Azərbaycanda insan hüquqlarının durumuna dair alternativ və açıq mənbələrdən toplanmış məlumatlar əsasında İllik Fakt-Xülasə hazırlayıb.

SMDT Azərbaycanda insan hüquqları və demokratik institutların təbliği yönündə çalışan qeyri-hökumət təşkilatıdır.

İnsan hüquqları üzrə pozuntuların illik xülasəsi

2018-ci ildə Azərbaycanda insan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində irəliləmiş müşahidə olunmayıb və hökumət bu sahədə vəziyyətin yaxşılaşdırılması üçün siyasi iradə nümayiş etdirməyib.

İl ərzində siyasi motivli həbslər davam edib və bu səbəbdən siyasi məhbusların sayı artaraq, 129 nəfərə çatıb. Müstəqil mediayaya olan təzyiqlər bu ildə də davam edib, bloklanan müstəqil xəbər saytlarının sayı 40-a çatıb. Müstəqil jurnalistlər və ictimai-siyasi fəallara tətbiq olunan səyahət qadağaları götürülməyib, vətəndaş cəmiyyətinin fəaliyyətinə hüquqi-siyasi məhdudiyyətlər əvvəlki kimi qalıb, sərbəst toplaşmaq azadlığına məhdudiyyətlər davam edib.

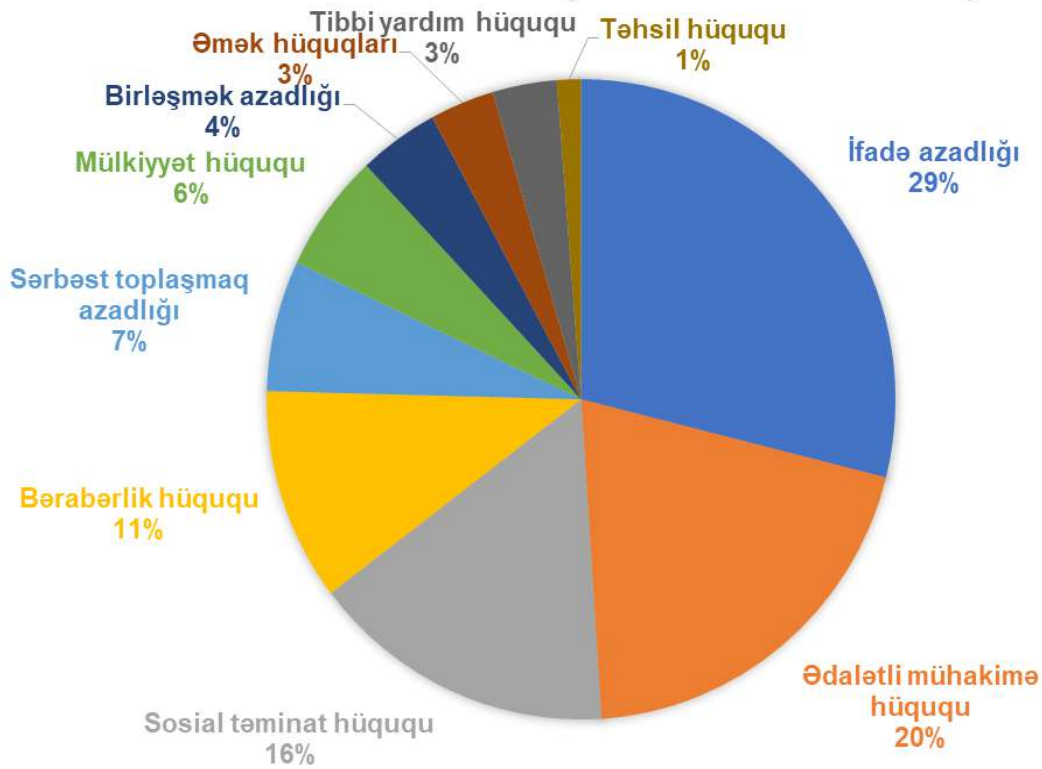

Səbail polis idarəsinin önü, 17 noyabr © Azadlıq Radiosu

SMDT 2018-ci il ərzində topladığı 484 insan hüquqları pozuntusunu 10 kateqoriyaya ayırıb:

- İfadə azadlığının pozulması halları: 140
- Ədalətli mühakimə hüququnun pozulması halları: 97
- Sosial təminat hüququnun pozulması halları: 76
- Bərabərlik hüququnun pozulması halları: 52
- Sərbəst toplaşmaq azadlığının pozulması halları: 32
- Mülkiyyət hüququnun pozulması halları: 29
- Birləşmək azadlığının pozulması halları: 20
- Əmək hüquqlarının pozulması halları: 16
- Tibbi yardım hüququnun pozulması halları: 16
- Təhsil hüququnun pozulması halları: 6

**SMDT-YƏ DAXİL OLAN İNSAN HÜQUQU POZUNTULARININ XÜLASƏSİ
(YANVAR-DEKABR 2018-Cİ İL)**

Məlumatlar ölkədə insan hüquqları ilə bağlı baş verən hadisələrin monitorinqi və vətəndaşlardan daxil olan şikayətlərin yoxlanılması əsasında qruplaşdırılıb.

İfadə azadlığı

Müşahidə edilən pozuntuların 29%-i ifadə azadlığının pozulması ilə bağlı olub. 2018-ci il ərzində siyasi motivlərlə həbsdə olan jurnalistlərdən heç biri azad edilməyib, əksinə daha bir jurnalist həbs edilib. Gürcüstandan qaçırılaraq Azərbaycana gətirilən jurnalist Əfqan Muxtarlı yanvarın 12-də Balakən Rayon Məhkəməsinin hökmü ilə 6 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilib. Bununla da həbsdə olan jurnalist və bloqçuların sayı 10 nəfərə çatıb.

Əfqan Muxtarlı məhkəməyə gətirilir. 31 may 2017-ci il © Azadlıq Radiosu

2018-ci ilin iyulundan etibarən müstəqil veb portalların bloklanması artıb. 3 iyulda Gəncənin icra başçısına edilən sui-qəsd cəhdindən sonra Baş Prokurorluq tərəfindən “təxribat xarakterli məlumatlar yayıldığı iddiası” ilə bir neçə portala qarşı cinayət işi açılıb. Prokurorluğun müraciəti əsasında “bastainfo.com”, “criminal.az”, “topxeber.az” və “fia.az” kimi veb portallara giriş məhdudlaşdırılıb. “Basta.info” saytının baş redaktoru Mustafa Hacıbəylinin və criminal.az saytının rəhbəri Anar Məmmədovun barəsində cinayət işi açılıb, ölkədən çıxışlarına qadağa qoyulub. Növbəti ay Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyinin müraciəti əsasında “az24saat.org”, “xural.com”, “argument.az”, “monitortv.info”, “anaxeber.az” saytlarına ölkə ərazisində giriş məhdudlaşdırılıb.

Avqustun 1-də hökumətyönlü “APA Holding” xəbər agentliyi inzibati müdaxilə nəticəsində fəaliyyətini dayandırılıb. Qeyri-rəsmi mənbələrdə buna səbəb kimi agentliyin xəbər bülletenində prezidentinin çıxışının təhrif edilməsi göstərilib.

Oktyabrın 26-da “Reallıq.info” veb portalının redaktoru İkrəm Rəhimov Dövlət Təhlükəsizlik Xidməti əməkdaşları tərəfindən həbs edilib. Onun barəsində “hədə qorxu ilə tələb etmə” ittihamı ilə cinayət işi açılıb, həbs qətimkan tədbiri seçilib və rəhbərlik etdiyi “Reallıq.info” veb portalına giriş bloklanıb. Həmin gün “Kanal 13” internet televiziyasının əməkdaşı

İsmayıl İslamoğlu da saxlanılaraq, Bakı Baş Polis İdarəsinə gətirilib. Jurnalist 3 gün orada saxlandıqdan sonra azadlığa buraxılıb. Noyabrın 8-də isə “Azadxəbər.com” xəbər saytının əməkdaşı İlkin Məmmədli polis tərəfindən saxlanılıb və 2 gün sonra sərbəst buraxılıb.

26 dekabrda cəzasının müddətinin bitməsinə 2 ay qalmış video-bloqçu Mehman Hüseynov haqqında yeni cinayət işi açılıb. O, cəzasını çəkdiyi 14 sayılı Cəzaçəkmə Müəssisəsinin əməkdaşına xəsarət yetirməkdə ittiham edilib. Bloqçu yeni ittihama etiraz olaraq aclıq aksiyasına başlayıb. 22 yanvar 2019-cu ildə bloqçuya qarşı açılmış yeni cinayət işinə xitam verilib.

Mehman Hüseynov məhkəmədən aparılarkən. 28 mart 2017-ci il © Azadlıq Radiosu

Ədalətli mühakimə hüququ

Qeydə alınan pozuntuların 20%-i ədalətli mühakimə hüququnun pozulması ilə bağlı olub. Məhkəmə qərarlarının müstəqil verilməməsi, məhkəmələrdə işlərin effektiv araşdırılmaması, xüsusilə işgəncə ilə bağlı iddialarda və inzibati işlərdə qərar qəbul edilərkən tamamilə polisin versiyalarına istinad edilməsi və digər hallarla bağlı şikayətlər edilib.

İl ərzində Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi Azərbaycana qarşı 9 qərar qəbul edib. AİHM qəbul etdiyi qərarların hər birində ərizəçilərin azadlıq hüququnun pozulduğunu müəyyən edib. Məhkəmə 3 qərarında Avropa Konvensiyasının 18-ci maddəsinin pozuntusunu müəyyən edərək, 5 ərizəçinin həbsinin siyasi motivli olduğunu bildirib.

İl ərzində 22 siyasi məhbus azadlığa buraxılıb. Onlardan 9 nəfər prezidentin əfv sərəncamı, 11 nəfər isə cəza müddətinin bitdiyi üçün, 2 nəfər isə şərti olaraq azadlığa buraxılıb. Eyni zamanda il ərzində 18 nəfər siyasi motivlərlə həbs edilib.

Hüquq müdafiə təşkilatlarına görə hazırda ölkədə 131 nəfər siyasi məhbus var. Bu şəxslər arasında 10 nəfər jurnalist və bloqçular, 18 nəfər siyasi və ictimai fəallar, bir nəfər şair, bir nəfər hüquq müdafiəçisi, 14 nəfər sosial etirazlarla bağlı tutulanlar, iki nəfər keçmiş dövlət məmuru, 4 nəfər siyasi fəlların qohumları, 68 nəfər Müsəlman Birliyi Hərəkatı üzvləri və digər müxtəlif ittihamlarla, o cümlədən dövlət çevrilişinə cəhd ittihamı ilə həbs edilənlərdir.

Cəzasının müddəti bitən siyasi məhbuslar - Məmməd İbrahim, Telman Şirəliyev və Elnur Cavadov barədə qondarma ittihamlarla yeni cinayət işləri açılıb və cəzalarının müddəti artırılıb.

Siyasi məhbuslara qarşı istifadə edilən təzyiqliq vasitələrindən biri onların tez-tez cərimə təcridxanasına salınmasıdır. İl ərzində ən azından 19 siyasi məhbus müxtəlif səbəblərdən cərimə təcridxanasına salınıb. Sentyabr ayından etibarən siyasi məhbuslara qarşı münasibətən daha da sərtləşdiyi müşahidə edilib.

İctimai fəalların inzibati həbslərlə cəzalandırılması əsas təzyiqliq metodlarından biri kimi istifadə olunub. İl ərzində 78 ictimai fəal müxtəlif səbəblərdən inzibati həbslə cəzalandırılıb. Praktikada geniş yayılmış cəza vasitələrindən biri inzibati həbsə alternativ olaraq inzibati cərimə formasında maliyyə sanksiyasının tətbiq edilməsi olub. Siyasi təzyiqliqin daha yüngül forması kimi fəalların polis idarələrinə çağırılıb xəbərdarlıq edilməsi təcrübəsi isə xüsusilə geniş yayılıb.

İl ərzində bir nəfər vəkili əsassız iddialarla Vəkillər Kollegiyasından xaric edilib, 4 vəkili isə vəkili fəaliyyəti dayandırılıb.

22 yanvarda **Fəxrəddin Mehdiyev** vəkili fəaliyyəti bir il müddətinə dayandırılıb. O, həbsdə olan "Azərbaycan Beynəlxalq Bankı" ASC-nin İdarə Heyətinin sədri Cahangir Hacıyevın açıqlamasını mətbuata verməklə istintaq sirrini pozmaqda ittiham olunub.

23 apreldə Azərbaycan Vəkillər Kollegiyası vəkili Nemət Kərimli və Əsabəli Mustafayevlə bağlı Baş Prokurorun birinci müavini Rüstəm Usubovun verdiyi şikayətə baxıb. Bu şikayətdə Nemət Kərimli jurnalist Əfqan Muxtarlının, Əsabəli Mustafayev AXCP sədrinin müavini Gözəl Bayramlının işini siyasiləşdirməkdə ittiham edilib. Kollegiya hər iki şəxsin vəkili fəaliyyətinin 1 il müddətinə dayandırılması barədə qərar qəbul edib.

11 iyunda Vəkillər Kollegiyasının Rəyasət Heyəti **İradə Cavadovanın** kollegiya üzvlüyünə xitam verilməsi ilə bağlı məhkəməyə müraciət edib. Vəkil hüquqlarını müdafiə etdiyi şəxs tərəfindən ona etibarnamə və razılıq verilmədən həmin şəxsin qanunsuz həbsdə saxlanması haqqında müvafiq orqanlara əsassız şikayətlər verməkdə və bu barədə kütləvi informasiya vasitələrini məlumatlandırmaqda ittiham edilib.

11 sentyabrında vəkili **Elçin Sadıqov** Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin keçmiş başçısı Elmar Vəliyevə sui-qəsdə təqsirli bilinən Yunis Səfərovun müdafiəsindən kənarlaşdırılıb, barəsində Azərbaycan Vəkillər Kollegiyasında intizam icraatı başlanılıb. O, hüquqlarını müdafiə etdiyi şəxsə yalan ifadə vermək üçün psixoloji təsir göstərməkdə ittiham edilib.

Oktyabrın 30-da vəkil **Aqil Layıcovun** fəaliyyəti 6 ay müddətinə dayandırılıb. O, məhkəmə iclasında mantiya geyinm m kd , məhkəmə zalından çıxarkən qapını  ırpmaqda g nahlandırılıb.

Hazırda Azərbaycan  halinin hər yüz min nəfərinə 15 vəkil d ş n ölkə kimi Avropada sonuncu yeri tutur.

Sosial təminat hüququ

M shahid  olunan pozuntuların 15.5%-i sosial təminat hüququ ilə baėlı olub. Pozuntular əsasən qaz, elektrik və su təchizatında yaranan fasilələr, aztəminatlı ailələrin ünvanlı sosial yardım almaq   n müraciətlərinin təmin olunmaması, sosial müavinətlər v  pensiyaların yubanması ilə baėlı şikayətləri əhatə edib.

 uşalı məcburi köçkünlərin yaşadıėı qəsəbədə orta məktəb.   Foto: Gülnar Səlim

Sosial təminat hüququnun pozulması üzrə şikayət edən həssas qruplar arasında Ermənistan tərəfindən işėal olunmuş Daėlıq Qarabaė v  ətraf rayonlardan olan məcburi köçkünlər xüsusi yer təşkil edir. Bu qrupdan olan vətəndaşlar əsasən müavinətlərin vaxtında verilm m sind n v  məcburi köçkünlər   n tikilən evlərin ədalətli paylanmamasından şikayət ediblər.

Bərabərlik hüququ

Bərabərlik hüququ ilə bağlı pozuntular daxil olan şikayətlərin 11%-ni təşkil edib. Bu hüququn pozulması ilə əlaqədar toplanan faktların böyük çoxluğu siyasi diskriminasiya ilə bağlı olub. Siyasi məhbusların yaxınları, ictimai fəallar və siyasi partiya mənsubları tutduqları siyasi mövqeyə görə çalışdıqları dövlət müəssisələri, o cümlədən hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən təzyiqlərə və ayrı-seçkiliyə məruz qalmaları barədə məlumat veriblər. Siyasi məhbuslar cəzaçəkmə yerlərində tibbi xidmətin təmin olunmaması, ailələri ilə görüşlərə və telefon danışığına imkan verilmədiyindən şikayət ediblər.

Sərbəst toplaşmaq azadlığı

Qeydə alınan pozuntuların 7%-i sərbəst toplaşmaq azadlığına edilən qanunsuz müdaxilələrlə bağlı olub.

Müxalif partiya və şəxslərin təmsil olunduğu Demokratik Qüvvələrin Milli Şurasının 11 aprel 2018-ci il növbədənənar prezident seçkisi öncəsi keçirdiyi iki etiraz mitinqi ərəfəsində 150 nəfərdən artıq fəal ölkənin müxtəlif yerlərində polis idarələrinə çağırılmış, onlardan 21 nəfəri 15-30 gün müddətinə inzibati həbslə cəzalandırılıb. Eyni təzyiqlər Milli Şuranın prezident seçkisindən sonra seçkinin nəticələrinə etiraz olaraq keçirdiyi mitinqdən öncə də baş verib. Siyasi fəallardan 51 nəfər polis idarələrinə çağırılıb, onlardan 7 nəfər 15 sutka inzibati həbslə cəzalandırılıb.

28 mayda Azərbaycan Demokratik Respublikasının yaranmasının 100 illiyi münasibətilə REAL partiyası və tanınmış vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələrinin təşkilatçılığı ilə keçirilən ziyarət yürüşündən sonra 15 nəfər polis idarəsinə çağırılıb. REAL partiya sədrinin müavini Azər Qasımlı da daxil olmaqla 4 nəfər şəxs polisin tələbinə tabe olmama ittihamı üzrə 30 sutkaya qədər inzibati həbslə cəzalandırılıb.

Cümhuriyyət yürüşü 28 may 2018-ci il (courtesy)

17 noyabrda Demokratik Qüvvələrin Milli Şurasının tərəfdarları Milli Dirçəliş Günü ilə əlaqədar ziyarət üçün Şəhidlər Xiyabanının qarşısına toplaşdılar. Ancaq onlara xiyabana daxil olmağa icazə verilməyib. Nəticədə 50 nəfərdən artıq siyasi fəal həbs edilib. Onlardan Əli Kərimli daxil olmaqla 9 nəfər iki gün polis idarəsində saxlanıldıqdan sonra Səbail Rayon Məhkəməsinin qərarı ilə müxtəlif məbləğlərdə cərimə edilib, 3 nəfər isə 20 sutka inzibati həbslə cəzalandırılıb.

Birləşmək azadlığı

2013-2014-cü illərdə QHT-lərin müstəqilliyini məhdudlaşdırmağa və onlar üzərində nəzarəti gücləndirməyə hesablanan qanunvericilik dəyişikliklərinin yenidən gözdən keçirilməsi ilə bağlı çağırışlar nəticəsiz qalıb. QHT-lərin dövlət qeydiyyatına alınmasını, onların maliyyələşməsinə çətinləşdirən normalar və bu qaydaların pozulmasına görə ağır sanksiyaların nəzərdə tutulması QHT-lərin fəaliyyətini məhdudlaşdıran əsas hüquqi maneə olaraq qalıb.

Birləşmək azadlığına təzyiqlərin əsas hədəfi müxalif siyasi partiyalar və təşkilatlar olub. İl ərzində 9 siyasi partiya nümayəndəsi açılan cinayət ilə əlaqədar, 48 siyasi partiya fəalı isə inzibati qaydada həbs edilib. Məsələn, mayın 8-dən 25-ə qədər AXCP-nin 5 üzvü öz partiyalarına qanunsuz maliyyə yardımı etmək ittihamı ilə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilib, bəzələrində həbs qətimkan tədbiri seçilib.

Mülkiyyət hüququ

Qeydə alınan şikayətlərin 6%-i mülkiyyət hüquqlarının pozulması ilə bağlı olub. Paytaxt başda olmaqla ölkənin müxtəlif yerlərində yaşayış evlərinin söküntüsü, sakinlərin zorla evlərindən çıxarılması, bəzi yerlərdə buna etiraz edənlərin inzibati həbslə cəzalandırılması halları baş verib.

Əmək hüququ

Əmək hüququnun pozulması ilə bağlı daxil olan şikayətlər qeydə alınan hüquq pozuntularının 3%-ni təşkil edib.

İyun ayında Azərbaycanın Saatlı, Tərtər, İmişli rayonlarında pambıq tarlalarında kütləvi zəhərlənmə faktları qeydə alınıb. Zəhərlənmənin daha kütləvisi İmişli rayonunun Aranlı kəndində olub. Rəsmi məlumatlara görə, zəhərlənənlərin sayı 80 nəfərə yaxın olsa da, işçilər bu sayın 500-ə çatdığını deyiblər.

Büdcə təşkilatlarında çalışanların pambıqçılıq sektorunda məcburi əməyə cəlb olunması halları hesabat ilində də baş verib.

Tibbi yardım hüququ

Tibbi yardım hüququ ilə bağlı pozuntular qəbul edilən şikayətlərin 3%-ni təşkil edib. Şikayətlər daha çox həkim səriştəsizliyi nəticəsində ölüm hallarının baş verməsi, dövlət xəstəxanalarının xüsusilə rayonlarda lazımı avadanlıqlarla təchiz edilməməsi, dövlət tibb müəssisələrində tibbi xidmətin pulsuz olmasına baxmayaraq, xəstələrdən pul tələb edilməsi ilə bağlı olub.

Baş həkimin otağı, Karrar xəstəxanası, Kürdəmir. © Foto: Gülnar Səlim

Təhsil hüququ

Qeydə alınan şikayətlərin 1 %-i təhsil hüququnun pozuntusu ilə əlaqədar olub. Şikayətlər orta məktəblərdə və universitetlərdə rüşvət tələb edilməsi, məktəb direktorlarının özbaşınalığı, universitet tələbələrinin məcburi pambıq toplamağa cəlb edilməsi və digər hallarla bağlı olub.

Qeyd: Toplanmış hüquq pozuntuları barədə daha ətraflı məlumatı SMDT ilə əlaqə saxlamaqla əldə etmək olar.

Əlaqə:

E-poçt: emc.az2001@gmail.com

Telefon: +994503334674

Veb səhifə: www.smdtaz.org

Twitter: [SMDT_EMDS](https://twitter.com/SMDT_EMDS)